

สรุปสาระสำคัญของการประชุม
The First UNESCO Leadership Symposium on Education for Sustainable Development
๑๓ – ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๒
ณ Omori Village, Shimane Prefecture ประเทศญี่ปุ่น



***Mindset Change and Balancing Past & Future:
Key Concepts for A Sustainable Society***

นางสาวศรียา อมตวิวัฒน์ ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ รักษาการแทนรองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม แห่งสหประชาชาติ ได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการในการเดินทางไปเข้าร่วมการประชุม The First UNESCO Leadership Symposium on Education for Sustainable Development (ESD) ระหว่างวันที่ ๑๓ - ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๒ ณ Omori Village, Shimane Prefecture ประเทศญี่ปุ่น โดยมี นางสาวสิริภคค์ ธรรมบุศย์ นักวิเทศสัมพันธ์ชำนาญการ สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สป. ร่วมเดินทางไปในครั้งนี้ด้วย

๑. **พิธีเปิดการประชุม** ๑ วันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๒ ณ Abe House โดยองค์การยูเนสโก กล่าวเน้นย้ำถึงจุดมุ่งหมายสำคัญของการจัดประชุมครั้งนี้ที่ต้องการให้ผู้เข้าประชุมได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และความรู้ด้าน ESD สะท้อนมุมมองสู่ความยั่งยืน รวมทั้งเข้าถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนหมู่บ้าน โอมาริ (Omari Village) เพื่อพัฒนาโลกอนาคตแห่งการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในศตวรรษที่ ๒๑ ทั้งนี้ Ms. Tomi Matsuba และ Mr. Daikichi Matsuba ผู้ก่อตั้ง Iwamiginzan Lifestyle Research Institute กล่าวว่า ได้มีการปรับปรุงซ่อมแซม Abe House โดยยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมเอาไว้และผสมผสานสิ่งใหม่ ๆ เข้าไว้ด้วยกัน เน้นการออกแบบโดยยึดหลักแนวคิดที่มุ่งสร้างความผาสุกและสุขของคนที่ท้องถิ่น เพื่อให้สอดคล้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนมากกว่าการสร้างตามแฟชั่นหรือสมัยนิยมสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน

๒. การเยี่ยมชมสถานที่สำคัญต่าง ๆ ระหว่างวันที่ ๑๓ - ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๒

๒.๑ การเยี่ยมชมสถานศึกษา

๒.๑.๑ โรงเรียนประถมศึกษา “Omori Elementary School” เป็นโรงเรียนรัฐบาล แบ่งเป็นระดับอนุบาลจนถึงประถมศึกษา โดยสัดส่วนระหว่างครูกับนักเรียนจะคละ ๆ กันไป คือ บางระดับชั้นมีนักเรียน ๑ คน บางระดับชั้นมีนักเรียน ๓ คน และแม้ว่าจำนวนนักเรียนจะค่อย ๆ ลดน้อยลงจนปัจจุบันมีนักเรียนรวมทั้งสิ้น จำนวน ๑๑ คน (ชาย ๙ คน และหญิง ๒ คน) แต่โรงเรียนยังสามารถบริหารจัดการได้ดีและยังคงรักษาครูผู้สอนไว้ได้เนื่องจากครูเหล่านั้นมีใจรักในการสอน และได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากคนในชุมชนและพ่อแม่เป็นอย่างดี ครูบางส่วนเกิดแรงบันดาลใจในการมาเป็นครูสอนที่โรงเรียนแห่งนี้ภายหลังจากที่ยูเนสโกได้ขึ้นทะเบียนพิพิธภัณฑ์เหมืองเงินอิวามิให้เป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมแล้ว นอกจากนี้ ยังเน้นเสริมสร้างค่านิยมอย่างยั่งยืนโดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในหมู่บ้าน และเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้พบปะกับครูผู้สอนและเข้าสังเกตการณ์ได้ในห้องเรียนอีกด้วย ทั้งนี้ จากมุมมองของครูสะท้อนให้เห็นว่า การมาสอนในโรงเรียนชุมชนแห่งนี้ ทำให้ได้เรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและวัฒนธรรมทางสังคมของชุมชน ส่วนเด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และได้ทำกิจกรรมอย่างใกล้ชิดกับครูผู้สอน อย่างไรก็ตาม พ่อแม่ผู้ปกครองยังมีความต้องการให้โรงเรียนได้พัฒนาในเรื่องของการพบปะแลกเปลี่ยนระหว่างโรงเรียนอื่น ๆ เนื่องจากจำนวนนักเรียนหญิงมีน้อยซึ่งจะเป็นประโยชน์มากหากให้ได้มีการสร้างสัมพันธ์ในกลุ่มนักเรียนหญิงเพื่อเติบโตไปด้วยกัน



๒.๑.๒ โรงเรียนมัธยมศึกษา “Shimane Chuo High School” โดยผู้เข้าประชุม ฯ ได้พบปะกับผู้บริหาร ครู นักเรียน และชุมชน ณ Yuyu Furusato Kaikan ซึ่งเป็นสถานที่สำหรับโรงเรียนในการจัดกิจกรรมฝึกงานประจำปี โดยมีระยะเวลา ๑ ปี (Internship Programme) ปัจจุบัน มีนักเรียนเข้าเรียนทั้งจากในและนอกเมือง Shimane prefecture รวม ๒๔๐ คน มุ่งเน้นให้นักเรียนมีความผูกพันที่ใกล้ชิด



กับคนในท้องถิ่น ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของชุมชน รัฐบาลกำหนดหลักสูตรการเรียนการสอนแห่งชาติ โดยภาครัฐออกแบบ ๘๐ % อีก ๒๐ % เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนและชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมด้วย มีการจัดกิจกรรมหลักสูตรร่วมกับชุมชน เน้นการจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงการเป็นฐาน (Project-based Learning)

เพื่อให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนที่มีความตื่นตัวมากยิ่งขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมฝึกงานของโรงเรียน ซึ่งจัดให้มีขึ้นในทุกวันศุกร์ แต่โดยปกติโรงเรียนทุกแห่งในประเทศญี่ปุ่นจะจัดให้มีกิจกรรมฝึกงานอยู่แล้ว โดยจำนวนวันที่จัดอาจแตกต่างกันไป ทั้งนี้ นักเรียนจะมีโอกาสได้พบปะและพูดคุยกับสถานประกอบการและบริษัทต่าง ๆ ที่ดำเนินธุรกิจในพื้นที่ เพื่อให้อำนาจและประสบการณ์จริงเป็นแบบไหนและมีความสนใจที่อยากจะ

ทำงานประเภทนั้น ๆ ต่อไปอีกหรือไม่ ซึ่งครูจะให้ข้อคิดเห็นแก่นักเรียนภายหลังฝึกงานเสร็จแล้วด้วย เพื่อประเมินผลการปฏิบัติงาน อย่างไรก็ตาม นักเรียนที่เรียนจบบางส่วนสามารถออกไปประกอบอาชีพได้ทันที และบางส่วนไปศึกษาต่อระดับอุดมศึกษานอกเมืองและกลับมาทำงานในท้องถิ่นของตน โดยภาพรวมแล้ว นักเรียนส่วนใหญ่ล้วนมีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียน และจำนวนมากกว่า ๘๐% ที่แสดงออกว่ามีความสุขที่ได้มา เข้าเรียนในโรงเรียนแห่งนี้

๒.๒ การเยี่ยมชมศูนย์วิจัย Iwamiginzan Lifestyle Research Institute ซึ่งทำเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ในครัวเรือนและเสื้อผ้าที่ทำมาจากผ้าพื้นเมือง โดยมีการออกแบบที่เน้นบูรณาการทั้งรูปแบบดั้งเดิมของญี่ปุ่นและแบบสมัยใหม่ ภายใต้ชื่อผลิตภัณฑ์ “Gungendo” โดยมีการนำออกมาขายตามร้านค้าต่าง ๆ กว่า ๓๐ แห่ง ทั่วประเทศและผ่านระบบออนไลน์ ทั้งนี้ ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวจะเป็น ส่วนหนึ่งของการสืบทอดประเพณีไปยังชนรุ่นหลังรุ่นต่อไป

นอกจากนี้ ผู้เข้าประชุมยังได้มีโอกาสเยี่ยมชมสถานที่สำคัญอื่น ในหมู่บ้านโอมาริ ได้แก่ การเยี่ยมชม Nakamura-Brace ซึ่งก่อตั้งโดย Mr. Toshiro Nakamura ดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับกายอุปกรณ์เทียมที่เน้นนวัตกรรมทางปัญญาให้กับ



ผู้ที่ประสบภัยจากภาวะสงคราม เช่น มือเทียม และอกเทียม เป็นต้น โดยใช้วัสดุ จากซิลิโคนและต้นไม้แทนพลาสติก ศูนย์นี้ จึงมีความสำคัญอย่างมากต่อคนในชุมชน และนักท่องเที่ยวจากทั่วโลกที่มีปัญหา ทางร่างกาย รวมทั้งการเยี่ยมชมโรงงาน ทำขนมปัง “Konditorei Hidaka Bakery”

ซึ่งเป็นแนวคิดริเริ่มของ Mr. Nakamura ที่จ้างคนรุ่นใหม่มาดำเนินธุรกิจขนมปังเยอรมันในชุมชนแห่งนี้ และ Omori-za, Opera House ซึ่งปรับเปลี่ยนมาจากการทำการโปรษณีย์และปัจจุบันใช้เป็นโรงละครสำหรับชุมชน ในหมู่บ้าน

๓. การหารือแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นจากการเยี่ยมชมสถานที่สำคัญต่าง ๆ กับผู้นำและชุมชน ในหมู่บ้านโอมาริ ทำให้ผู้เข้าร่วมประชุม ฯ เห็นว่า สิ่งเหล่านั้นได้สะท้อนให้เห็นถึงมุมมองของการพัฒนาชุมชน อย่างยั่งยืน การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ยั่งยืน ยึดหลักการของการสร้างชุมชน แห่งความสุขและสงบสุขที่ไร้ซึ่งความขัดแย้ง โดยถือว่า มีความสำคัญมากกว่าทรัพย์สินทางวัฒนธรรม การปลูกฝังเยาวชนรุ่นใหม่ให้มีใจรักถิ่นกำเนิดและกลับมาทำงาน ในท้องถิ่นของตน การแสดงออกซึ่งความภาคภูมิใจและ ห่วงแหนในขนบธรรมเนียมประเพณีและมรดกทางวัฒนธรรม ของท้องถิ่น การสร้างความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงกัน ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโดยการนำโรงเรียนออกสู่ชุมชนเป็นเรื่องที่ทำนายมากกว่าการนำชุมชนให้เข้ามา มีส่วนร่วมในโรงเรียน การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ผู้ปกครองในการเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่บุตรหลาน การช่วยเหลือและพึ่งพากันของสังคมชุมชน



อย่างไรก็ตาม การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์และการปรับกรอบแนวคิดโดยเริ่มจากผู้นำเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ยั่งยืนได้ ทั้งนี้ นางสาวดุริยา อมตวิวัฒน์



ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ รักษาการแทนรองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ฯ ได้กล่าวให้ข้อคิดเห็นแก่ที่ประชุมว่า สิ่งสำคัญประการหนึ่ง คือ เรื่องของการพัฒนาและการอนุรักษ์อย่างสมดุล ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับบริบทของประเทศไทยที่ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy Philosophy) เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต การคำนึงถึงความต้องการของบุคคลที่มี



ความแตกต่างกัน ดังนั้น ทำอย่างไรที่จะรักษาความดั้งเดิมเอาไว้และผสมผสานหรือบูรณาการสิ่งใหม่ ๆ เข้าไว้ด้วยกัน เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก (Balancing Past & Future) นอกจากนี้ ยังมองว่าการศึกษาศาสามารถพัฒนาไปสู่ความยั่งยืนได้ โดยควรมุ่งเน้นเรื่องของการนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลได้อย่างแท้จริง โดยเฉพาะการส่งเสริมบทบาทและความรับผิดชอบของครูในการกระตุ้นและชักจูงให้นักเรียนสามารถใช้ชีวิตอย่างพอเพียงและเรียบง่าย

๔. ข้อเสนอจากการเข้าร่วมประชุม ฯ

๔.๑ การส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะเยาวชนรุ่นหลังให้เติบโตเต็มศักยภาพ รวมทั้งการปลูกฝังจิตสำนึกและความตระหนักในเรื่องของคุณค่า รวมทั้งการสงวนรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความยั่งยืนภายในประเทศ

๔.๒ การให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในระดับท้องถิ่นในการบริหารงานของโรงเรียน รวมทั้งการเสริมสร้างความสัมพันธ์และเชื่อมโยงโรงเรียนกับชุมชน ตลอดจนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถานประกอบการ

๔.๓ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้สามารถเรียนรู้รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างสมดุล โดยการปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

๔.๔ การส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมชั้นเรียน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหา อันจะนำไปสู่อนาคตที่ยั่งยืน

อนึ่ง การประชุม ฯ จัดขึ้นโดยความร่วมมือระหว่างองค์การยูเนสโกและ From the People of Japan ภายใต้กองทุน Japan Funds-in-Trust มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้าประชุมได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในเรื่องหลักการปฏิบัติอย่างยั่งยืนสู่ความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง เรียนรู้ถึงสิ่งที่ป็นปัจจัยขับเคลื่อนด้านการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (ESD) รวมทั้งหารือร่วมกันเกี่ยวกับข้อริเริ่มในการดำเนินงานด้าน ESD ตามแผนปฏิบัติการโลก (Post-GAP on ESD) ระหว่างปี ค.ศ. ๒๐๒๐ – ๒๐๓๐ ทั้งนี้ ผู้เข้าประชุมประกอบด้วยผู้แทนระดับรัฐมนตรี (อัฟกานิสถาน ภูฏาน กัมพูชา สปป.ลาว ฟิลิปปินส์) ผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่ระดับสูง และผู้รับผิดชอบด้าน ESD รวม ๑๘ คน จาก ๙ ประเทศ ได้แก่ อัฟกานิสถาน ภูฏาน กัมพูชา สปป.ลาว มองโกเลีย เมียนมา ฟิลิปปินส์ ไทย และเวียดนาม

ทั้งนี้ ประเทศที่เข้าร่วมการประชุม ฯ ได้เดินทางไปยังหมู่บ้านโอมาริ ซึ่งตั้งอยู่ริมแม่น้ำในหุบเขาทางทิศเหนือของเหมืองอิวามิ (Iwamiginzan) เมือง Oda จังหวัดชิมาเนะ มีประชากรประมาณ ๔๐๐ คน ใช้ชีวิตอย่างสงบสุข โดยยึดหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development - SD) ทั้งด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การศึกษา และการสืบทอดตามยุคสมัย

หมู่บ้านล้อมรอบด้วยบ้านพักแบบสมัยโบราณที่มีการอนุรักษ์ไว้อย่างดี ปัจจุบัน มีสถานที่ทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ ได้แก่ พิพิธภัณฑ์เหมืองเงินอิวามิ (Iwamiginzan Museum) ซึ่งต่อมาได้รับการขึ้นทะเบียนให้เป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมของยูเนสโก



กลุ่มความร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศ
 สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ
 สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
 มีนาคม ๒๕๖๒